

Az utolsó objektum, az elsődleges meghatározás szerint, egy Árpád-kori, kisebb, felhagyott kemencét rejtő gödör volt. Az oldalfalának egy részlete és az aljának egy darabja volt feltárható. Az igen magas szinten megjelenő talajvíz miatt a platnit és egy másik objektum alját nem tudtuk kibontani.

BORBÉLY ZSUSZANNA

209. Mezőhegyes határa (Békés megye) Ő, B?, N?, Á, Kk, I

Az Ásatárs Kft. 2011-ben megelőző feltárást végzett a MOL Nyrt. Dombegyház-DNy-8 és DNy-9, valamint Mezőhegyes-DK-1 kútbekötő vezeték nyomvonalára által érintett régészeti lelőhelyeken.

Csatókamarás (KÖH 73993): A lelőhely Mezőhegyes határának ÉK-i részében, a Csatókamarás nevű külterületi rész (az Állami Gazdaság 73-as majorja) D-i és DK-i oldalán, a Cigánka-ér medrétől kissé távolabb, attól Ny-ra, egyenetlen, változatos felszínen 240–420×900 m-es felületen helyezkedik el. Az Árpád-kori és a késő középkori leletanyag előfordulásának sűrűsége, illetve fogyása alapján feltételezhető volt, hogy a lelőhely Ny-i szélé a majorba vezető egykori vasút nyomvonalára Ny-i oldalára nem nagy mértékben terjedt át. A terepbejáráskor megfigyelt adatok és jelenségek szerint a lelőhely legintenzívebb része a mai Csatókamarás beépített területétől DK-re helyezkedik el, s ettől szintén DK-i irányban távolodva a leletanyag sűrűsége fokozatosan csökkent. A leletanyag és a középkori oklevelek alapján erre a területre azonosítható az Árpád-kori előzményű késő középkori Csatókamarás település. A 2011. június 27. és július 5. között végzett megelőző feltárást a lelőhely D-i részét érintette, a lehumuszolt felület 2792 m² volt.

A lelőhely 900 m hosszan esett a 4 m széles gázvezeték nyomvonalába, azonban a 73-as majorától közvetlen D-re eső szakaszon gépi munkát nem lehetett végezni, így csak kb. 740 m hosszú szakaszt tártunk fel. A nyomvonal két nagyobb ÉK–DNy-i irányú magaslattal érintett, a mélyebb fekvésű részeken 60–80 cm, a magaslatokon 35–45 cm mélyen jelentkezett a sárgásbarna agyagos altalaj. A nyesett felszínen 118 objektum (133 stratigráfiai egység) folytja rajzolódott ki, egyenletes sűrűségben. Az objektumok száma a magaslatokon és azok lejtőin volt magasabb.

A jelenségek közül 70 gödör, 48 árok, 13 cölöphely, 1 ház és 1 tanyahely volt. Korukat tekintve 1 őskori, 16 Árpád-kori, 11 késő középkori, 5 újkori és 100 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú volt. Az egyetlen kerek alakú őskori gödörrel betöltéséből a nyomvonal K-i részén egy kézzel formált edény aljtöredéke került elő.

Az Árpád-kori településobjektumok nagy részének a mezőgazdasági munkák miatt csak az alja maradt meg, míg a mélyebbre ásott késő középkori, illetve újkori gödröket és árkokat az említett munkálatok nem bolygatták meg ilyen nagymértékben. Az előkerült objektumok kb. 70%-ánál csak az egykori beásás alját tudtuk megfogni. A nyomvonal valószínűleg a lelőhely szélét érintette, hiszen a feltárt felületet a kisebb-nagyobb területeket átölölő, szögletes alakú kerítő árkok, illetve az egy- és kéttagú vízelvezető árkok tagolták. Két körárok-részlet,

valószínűleg karámként használt objektum is előkerült, melyek közül az egyiket biztosan a késő középkorra lehetett keltezni. Az állattenyésztéssel kapcsolatban álló kerítő árkok a magaslatok lejtőin, illetve a mélyebb fekvésű részekben, egymás mellett helyezkedtek el.

Az árkok között kisebb-nagyobb méretű, kerek és ovális alakú gödröket és egy késő középkori szögletes alaprajzú, félig földbe mélyített épületet is feltártunk. Az építmény egy része a D-i szelvényfal alá nyúlt, méretét nem tudtuk meghatározni. Alján letaposott járósíntet figyeltünk meg, a padlójába 3 cölöphelyet mélyítettünk.

Nagyon kevés leletanyag került elő: Az Árpád-kori objektumokból korongon készített fazék- és bogrács-töredékek, a késő középkori objektumokból korongolt fazék-, korsó- és kályhaszemtöredékek. Több objektumban csak állatcsontokat (sertés, szarvasmarha, szárnyas) találtunk.

2011 őszén a kivitelezés során a lelőhelyen Ny-i irányba, kb. 250–300 m hosszan folytatódott a földmunka, azonban ezen a területen feltárást nem történt, mert a sűrű kábel-, és vezeték-hálózat miatt a MOL nem engedélyezte a gépi munkát, kézi erővel ásták ki a gázárkot. A lelőhely Ny-i részén megfigyelt 7 objektumot ezért nem tudtuk feltárni, csak metszetben dokumentáltuk a jelenségeket. A lelőhely Ny-i irányú kiterjedése a 2010. évi terepbejáráskor megállapítottól még kb. 100 m-rel tovább tart Ny-i irányba, a 73-as majorhoz vezető földúttól Ny-ra. A szakfelügyelet során tett megfigyelések alapján a lelőhely addig tart, míg a gázvezeték Ny–K-i irányú szakasza derékszögben É-i irányba fordulva megtörik. A szakfelügyelet során, a gázárkok falában megfigyelt objektumok közül 5 gödör, 1 kemence és 1 cölöphely volt. Korukat tekintve 5 Árpád-kori és 2 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú volt.

Munkatársak: Gallina Zsolt régész, Barta Gábor, Berta Adrián, Gémesi Tamás technikusok.

GULYÁS GYÖNGYI

I-es tábla (KÖH 75619): A lelőhely Mezőhegyes DK-i határában, a Mezőhegyes és Battonya közötti műút É-i oldalán, a műúttól kb. 400 m-re, a Kossuth-teleptől DNy-i irányban, egy minden irányban mélyedésekkel körülvett, É–D-i irányú kiemelkedés területén egy 140×300 m-es felületen helyezkedik el. Pontos kiterjedését a terepbejáráskor a kedvezőtlen felszíni viszonyok miatt nem lehetett meghatározni. Az 1+095–1+218 km-szelvények között május 31-én és június 1-jén végzett feltárást a lelőhely középső részét érintette, a humuszolás 306 m²-en történt meg. A 6 m széles és 123 m hosszú nyomvonalon a sárgásbarna agyagos altalajon (80–100 cm mélyen) 1 objektum folytja rajzolódott ki. A kerek alakú, ívelt szűkülő falú, ívelt aljú gödör betöltéséből korhatározó leletanyag nem került elő.

Kossuth-telep, Kockás-tanya (KÖH 75617): A lelőhely Mezőhegyes határának DK-i részén, a Mezőhegyes–Battonya közti műúttól É-ra, a Kossuth-teleptől pedig K-re, a telep K-i szélétől mintegy 400 m-re, a térképen még jelölt Kockás-tanya helyének D-i oldalán, két hatalmas mélyedés DNy-i illetve ÉNy-i partján kb. 150×300 m-es felületen helyezkedik el. Pontos kiterjedését a kedvezőtlen felszíni viszonyok miatt a terepbejáráskor nem lehetett meghatározni. A 2011. május 31.

és június 3. között végzett megelőző feltárás a lelőhely D-i szélét érintette, a humuszolás 1097 m²-en történt.

A 6 m széles és 299 m hosszú nyomvonalon, a sárgásbarna agyagos altalajon (70–90 cm mélyen) 16 objektum (18 stratigráfiai egység) feltárta rajzolódott ki. A lelőhely nyomvonalba eső részének a K-i és a DNY-i szakasza kb. 15–20 m-es szakaszon, ill. a középső része helyenként régészetileg negatív volt. Az említett területeket 2 m széles kutatóárokokkal vizsgáltuk át.

Az előkerült jelenségek közül 1 ház, 4 cölöphely, 6 árok és 7 gödör volt. Korukat tekintve 2 őskori, 3 újkori és 13 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú volt. A feltárt lelőhelyen kerek és téglalap alaprajzú, egyenesen szűkülő vagy meredek falú gödröket, felszín fölé épített építmény szögletes alakú oszlophelyeit, É–D-i, illetve Ny–K-i irányú vízelvezető árkokat és egy szögletes alaprajzú, félig földbe mélyített őskori épület részletét tártuk fel. Az őskori – talán bronzkori – objektumokból jellegtelen edénytöredékek, állatcsontok és megmunkált kőszerszók kerültek elő.

Munkatársak: Barta Gábor technikus.

GULYÁS GYÖNGYI

Pereg-pusztá, Komlószáritó (KÖH 31811): A lelőhely Mezőhegyes DK-i részén, a Mezőhegyes–Battonya közti műúttól É-ra, a Komlószáritótól ÉK-re egy 850×950 m-es kiterjedésű felületen helyezkedik el. A 2000-ben végzett terepbejárás adatai némileg módosultak a 2010-ben végzett terepbejárás során, mivel a lelőhely DNY-i kiterjedését mintegy 100×200 m-rel megnövelték. A korábban és a 2010-ben lokalizált lelőhelyek kapcsolatát a rossz látási viszonyok miatt nem lehetett meghatározni. A MOL-vezeték nyomvonalán, a 0+281–0+368 km-szelvények között június 1–3. között kutattunk. A lelőhely D-i részén, a lehumuszolt 334 m²-en, a 6 m széles és eredetileg 87 m hosszú nyomvonalon, a sárgásbarna agyagos altalajon (80–90 cm mélyen) 5 objektum (8 stratigráfiai egység) feltárta rajzolódott ki. A településobjektumok a nyomvonal K-i szélén helyezkedtek el. A jelenségek közül 1 gödör, 1 cölöphely és 6 árok volt. Korukat tekintve egy őskori vagy népvándorlás kori a többi korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú.

Munkatársak: Barta Gábor, Gémesi Tamás, Móricz Róbert technikusok.

GALLINA ZSOLT

210. Mezőkeresztes határa (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő, U, R, B, Sza, N, Á, Kk, Kú, I

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság 2011-ben elkészítette a „Hatvan (vez.)–Miskolc, Tiszai pu. (kiz.) vonalszakasz megvalósíthatósági tanulmányának és engedélyezési terveinek elkészítéséhez” című beruházáshoz kapcsolódóan az örökségvédelmi hatástanulmány Mezőkeresztesre vonatkozó részfejezetét. A tervezett beruházás Mezőkeresztesre vonatkozó része a Csinccse–Mezőkeresztes közigazgatási határtól a Mezőkeresztes–Mezőnyárad közigazgatási határig tartó vasút nyomvonalszakaszát érinti, melynek hossza 8267 m. A terepbejárásokat 2011. november 21–22-én végeztük.

Bika-tó (KÖH 89909): A lelőhely a Mezőkeresztes – Mezőkövesd közigazgatási határtól kb. 685 m-re ÉK-re helyezkedik el. Területén a friss szántásban és a sarjadó vetésben rézkori, császárkori, Árpád-kori és 14–15. századi leletanyagot gyűjtöttünk. A lelőhely ÉK – DNY-i irányú kiterjedése kb. 540 m, ÉNy-i és DK-i irányban ismeretlen mértékben folytatódik.

Bodzás I. (KÖH 72371): A lelőhely a 3-as sz. főúttól 800 m-re ÉNy-ra található. Területén a mélyszántásban császárkori leletanyagot gyűjtöttünk.

Bodzás II. (KÖH 72373): A lelőhely a 3-as sz. főúttól 550 m-re ÉNy-ra, egy, a környezetéből kissé kiemelkedő dombon található. Területén a mélyszántásban neolitikus vagy rézkori leletanyagot gyűjtöttünk.

Bodzás III. (KÖH 90775): A lelőhely a 3-as sz. főúttól 500 m-re É-ra található. Területén a mélyszántásban 14. századi leletanyagot gyűjtöttünk. A lelőhely ÉK–DNY-i irányú kiterjedése kb. 140 m, ÉNy-i és DK-i irányban ismeretlen mértékben folytatódik.

Csinccse/Mezőkeresztes Dobrik-dűlő (KÖH 72379): A Csinccse–Mezőkeresztes közigazgatási határ közelében, sarjadó vetésben őskori kerámiát gyűjtöttünk. ÉK–DNY-i irányú kiterjedése kb. 250 m, ÉNy-i és DK-i irányban ismeretlen mértékben folytatódik. A területen csekély mennyiségű császárkori kerámiát gyűjtöttünk.

Kácsipatak I. (KÖH 90781): Mezőnyárad belterületétől kb. 750 m-re ÉK-re helyezkedik el a lelőhely egy, a környező szántóföldekből kissé kiemelkedő dombon. Területén a mélyszántásban középső neolitikus, rézkori, 4. századi és népvándorlás kori leletanyagot gyűjtöttünk. A lelőhely ÉK–DNY-i irányú kiterjedése kb. 180 m, ÉNy-i és DK-i irányban ismeretlen mértékben folytatódik.

Kácsipatak II. (KÖH 90783): Mezőnyárad belterületétől kb. 750 m-re ÉK-re helyezkedik el a lelőhely, egy, a környező szántóföldekből kissé kiemelkedő dombon. Területén a mélyszántásban középső neolitikus és császárkori leletanyagot gyűjtöttünk. A lelőhely ÉK–DNY-i irányú kiterjedése kb. 180 m, ÉNy-i és DK-i irányban ismeretlen mértékben folytatódik.

Tagosok birtoka I. (KÖH 72375): A lelőhely a 3-as sz. főúttól 220 m-re DK felé, a Geleji-víztorlóba vezető csatornától 730 m-re ÉK-re található. Területén a mélyszántásban bronzkori és császárkori leletanyagot gyűjtöttünk. A lelőhely ÉK–DNY-i irányú kiterjedése kb. 320 m, ÉNy-i és DK-i irányban ismeretlen mértékben folytatódik.

Tagosok birtoka II. (KÖH 72377): A lelőhely a Csinccse–Mezőkeresztes közigazgatási határtól 500 m-re DNY-ra, egy, a környezetéből kissé kiemelkedő dombon található. A területen a sarjadó vetésben egy bronzkori és császárkori település nyomait azonosítottuk. A lelőhely ÉK–DNY-i irányú kiterjedése kb. 105 m, ÉNy-i és DK-i irányban ismeretlen mértékben folytatódik.

Vasútra járó dűlő I. (KÖH 72367): A lelőhely Mezőnyárad belterületétől kb. 1500 m-re K-re, egy, a környező szántóföldekből markánsan kiemelkedő domb Ny-i oldalában helyezkedik el. Területén a mélyszántásban rézkori és császárkori leletanyagot gyűjtöttünk.

Vasútra járó dűlő II. (KÖH 72369): A lelőhely a vasút jelenlegi nyomvonalától 330 m-re DK-re található. Területén